

کاشان با تاریخچه هفت هزار ساله

سعید کاکا آقازاده

هر منطقه در کشورمان زیبایی و ویژگی‌های خاص خود را دارد که می‌تواند بهانه‌ای باشد برای سفر کردن. ولی شناخت ما از شهرها و مناطق گردشگری و طبیعی کشورمان آن قدر زیاد نیست. از سوی دیگر اطلاع‌رسانی مناسبی نیز برای شناخت مکان‌های دیدنی کشورمان به اندازه کافی صورت نگرفته است. ولی با این حال اشتیاق سفر کردن چنان با فرهنگ و زندگی مردم درآمیخته است که به نوعی نمی‌توان آن را نادیده گرفت. به همین دلیل اگر تعطیلاتی در طی سال پیش آید، همگی ما از آن فرصت استفاده کرده با خانواده و یا دوستان برنامه‌ریزی می‌کنیم تا به شهر و یا مکانی که بتوان از جاذبه‌های طبیعی و دیدنی آن لذت برد برویم و به طور معمول این گونه سفرها فضای دوستی و صمیمیت را هم بین افراد بیشتر می‌کند و شاید این موضوع یکی از بارزترین خصوصیات سفر باشد. در این بین صحبت‌ها و شوخی‌هایی که دوستان با یکدیگر می‌کنند، همه خاطراتی است که در هر لحظه از سفر باقی می‌ماند. چندی پیش فرصتی پیش آمد تا با دوستان و دیگر همکارانم به کاشان بروم. دیدن این شهر و زیبایی تاریخی و طبیعی آن برای همگی ما می‌توانست تجربه‌ای لذت بخش باشد. در این میان من احساس عجیبی برای دیدن کاشان داشتم و در طی مسیری خاطرات آخرین

مکان‌های دیدنی و تاریخی کاشان می‌توان به این موارد اشاره کرد. چشمه سلیمانیه، غارویس، آتشکده نیاسر، مجموعه خانه‌های تاریخی بروجردی، عباسیان، آل یاسین، قلعه جلالی و حصار سلجوقی، مجموعه تاریخی بازار، بقعه ابولولو و ملامحسن فیض و... مدرسه آقا بزرگ، منطقه قمصر که یکی از مناطق بیلاقی و خوش آب و هوای اطراف کاشان می‌باشد.

بعد از رسیدن به کاشان اشتیاق ما برای دیدن مجموعه‌های تاریخی و طبیعی موجب شد خستگی راه و هوای گرمی که به سختی می‌توانستیم تنفس کنیم را فراموش کنیم و به همراه دوستان و همکارانمان به سوی خانه عامری و بعد طباطبایی رفتیم. خانه عامری یکی از قدیمی‌ترین مجموعه‌های مسکونی کاشان است که قدمت آن به دوره زندیه برمی‌گردد و مساحت آن ۷ هزار مترمربع، مشتمل بر شش حیاط مرکزی به صورت بیرونی- اندرونی و مهمانخانه می‌شود. همچنین خانه طباطبایی در محله سلطان امیر احمد کاشانی در خیابان علوی و در نزدیکی خانه بروجردی واقع شده و مساحت آن در حدود ۴ هزار و ۷۳۰ متر مربع است. این خانه دارای ۵ در ورودی و مشتمل بر چهار صحن و حیاط می‌باشد که حیاط مرکزی آن متعلق به قسمت بیرونی و دو حیاط دیگر متعلق به اندرونی و یک حیاط آن هم متعلق به خدمه بوده است. آنچه که در مجموعه معماری این بناها قابل توجه است، فرم و سبک معماری آن است که در ساخت آنها مشترکات زیادی وجود دارد، به طوری که نمای خشتی به کار رفته در معماری این بناها جلوه‌ی

سفرم را به یاد می‌آوردم. وقتی صحبت از کاشان می‌شود. بسیاری از مردم این شهر را به خاطر مراسم گلاب‌گیری در منطقه قمصر، باغ فین و قالی آن می‌شناسند. اما در واقع این منطقه دارای تمدنی بسیار قدیمی است. به طوری که در حدود هفت هزار سال پیش اقوام اولیه یکی از نخستین سکونت‌گاه بشر را در منطقه سیلک (Sialk) کاشان به وجود آورده است و مردمی که روزگاری در این منطقه زندگی می‌کردند، برای ساخت خانه‌های خود از خشت خام و ملات گل استفاده کرده‌اند. بسیاری از صنایع از جمله ریخته‌گری، مسگری، کاشی‌کاری، سفال و سرامیک، ابریشم و مخمل بافی، بافت قالی، نگارگری و... در این منطقه رواج داشته است. ضمن آنکه در کاوش و حفاری‌هایی که در تپه‌های منطقه سیلک در طی سال‌ها ۱۳۱۱ تا ۱۳۱۳ یک هیأت باستان‌شناس فرانسوی انجام داده بود، آثار بالارزشی از ظروف سفالی و فلز... کشف شد که نشان‌دهنده قدمت و تمدن این منطقه بوده است. همچنین قدیمی‌ترین زیگورات جهان نیز در آنجا یافت شده است. افزون بر این، گفته شده نشانه‌های یکتاپرستی در کاشان و مناطق اطراف آن یافت شده است. همچنین کاشان زادگاه بسیاری از دانشمندان و هنرمندان بنام ایرانی است. که از آن جمله می‌توان از محتشم کاشانی، میرزا محمدخان غفاری کاشانی ملقب به کمال‌الملک، حکیم مسیح کاشانی، علامه محسن فیض کاشانی، استاد ملک‌الشعراى بهار، سهراب سپهری، مشفق کاشانی و... نام برد. از دیگر

عهده این صندوق گذاشته است. از جمله حمایت و تشویق برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی بخصوص بخش خصوصی، دادن مجوز بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی با رعایت قوانین و مقررات مربوطه، حمایت از اشخاص حقوقی و حقیقی و ارایه تسهیلات در جهت توسعه ظرفیت‌های فنی و مهندسی در زمینه‌های احیای بناهای تاریخی از وظایف اهداف این صندوق به شمار می‌رود.

وی تصریح کرد: در حال حاضر این موسسه آمادگی آن را دارد تا در مرمت و بازسازی اماکن تاریخی با بخش خصوصی مشارکت و همکاری کند، به طوری که در سال جاری با توجه به اهداف برنامه چهارم توسعه، می‌توان در حدود ۱۰۰ بنای تاریخی را به بخش خصوصی واگذار کرد. بی‌تردید ما در این برنامه‌ها به دنبال سودآوری نیستیم؛ بلکه هدف اصلی ما هدایت بخش خصوصی برای ورود به عرصه سرمایه‌گذاری در بناهای تاریخی است. زیرا براساس ابلاغ اصل ۴۴ قانون اساسی، اجرای راهبردهای این اصل، بر عهده این صندوق گذاشته شده است و در این میان مشارکت ما با بخش خصوصی بیشتر نظارتی خواهد بود. در ضمن ۳۲ پروژه در محوطه‌های جاذبه گردشگری و فرهنگی احیا و در اختیار بخش خصوصی قرار خواهد گرفت. به همین منظور ما نه تنها به دنبال اعتمادسازی بخش خصوصی هستیم، بلکه در پی تعامل با مراکز علمی و ایده‌های دانشگاهی در احیا و بهره‌برداری بناهای تاریخی نیز می‌باشیم.

پرهیز کار در مورد واگذاری طرح پردیسان به صندوق احیا خاطر نشان کرد: به منظور ساماندهی خدمات گردشگری در بناهای تاریخی و تعیین کاربری و گسترش صنعت توریسم از طریق تشویق جهانگردان برای اقامت در بناهای تاریخی و برای جلوگیری از موازی کاری، طرح پردیسان به صندوق احیا واگذار گردید. از سوی دیگر طرح پردیسان در سال ۱۳۷۸ با دریافت اعتباری از بودجه کل کشور به تصویب رسید تا کاروانسراها، خانه‌های قدیمی و سایر ابنیه تاریخی خریداری و مرمت شده و به واحدهای پذیرایی تبدیل گردند.

مدیر عامل صندوق احیا در خصوص برنامه‌های خارجی این موسسه گفت: برای ارتقا و توسعه خدمات فنی-مهندسی در زمینه مرمت و احیای اماکن تاریخی کشور هندوستان، قرار است به زودی مهندسان و کارشناسان با همکاری دولت هند کار بازسازی باغ ایرانی در حیدرآباد این کشور و همچنین مرمت و نگهداری از آثار باشکوه و تاریخی مقبره‌های قطب شاهی، مسجد پری ماملتی و بنای یادبود پادشاهی آشورخان را آغاز کنند.

راه افتادند، همه مشتاق بودند تا بتوانند از بالای قله شنی این منطقه‌ی زیبا را ببینند. در این میان تنها عده‌ای به بالای آن رسیدند و مابقی همراهان هر کدام در گوشه‌ای در زیر سایه‌ی بوته‌ها نشسته و منتظر بودند تا شاید اتوبوس را بتوان از شن‌ها خارج کرد. وقتی از بیرون آوردن ماشین ناامید شدیم، با خودروی دیگری به سوی کاروانسرای مرنجاب برگشتیم و در بین راه با گله‌ای از شترها رویه‌رو شدیم که از چشمه‌ای مشغول خوردن آب بودند، آنها از حضور ما به وحشت افتاده و به سرعت دور شدند. عاقبت به کاروانسرای مرنجاب رسیدیم. هوای گرم کویر باعث شد تا تعدادی از دوستانمان با لباس داخل حوضچه‌ای که در نزدیکی کاروانسرا بود بروند. با کمی شوخی و خنده لحظه‌های آخر سفرمان را سپری کردیم.

ما به دعوت صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی به کاشان آمده بودیم. به همین منظور برای آشنایی با اهداف و برنامه‌های این موسسه، علی‌اصغر پرهیز کار، مدیر عامل صندوق احیا در مجمع خبرنگاران گفت: تاکنون واحدی که بتواند به‌طور مستقل به منظور احیا و بازسازی، مرمت و تغییر کاربردی اماکن تاریخی فعالیت داشته باشد وجود نداشته است. از این رو بنا به پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، هیات وزیران با استناد به بند ۳ ماده ۱۱۴ قانون برنامه چهارم توسعه، مصوبه‌ای را برای تشکیل موسسه‌ای غیر انتفاعی جهت احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی تصویب کرد. البته این قانون وظایفی را نیز بر

بسیار زیبایی به آن داده است. در داخل خانه‌ها وجود حوض و درختان باعث شده در کنار زیبایی، هوای آن نیز نسبت به گرمای موجود بخصوص در فصل تابستان بسیار مطبوع‌تر باشد. طراحی اتاق‌ها به گونه‌ای است که در فصول مختلف سال کاربردهای خودش را داشته است. وجود گچ‌بری در بعضی از اتاق‌ها نشان از سلیقه استادکاری دارد که با مهارت تمام چنین اشکال زیبایی را به وجود آورده است. در و پنجره‌ها با ظرافت خاصی از چوب ساخته شده‌اند و با به کار گرفتن شیشه‌های رنگی در داخل پنجره‌ها جلوه‌ی زیبایی به فضای اتاق‌ها بخشیده است. در زیرزمین این بناها راهرویی وجود دارد که به قسمت‌های مختلف خانه راه دارد و جالب این است وقتی وارد این راهروها می‌شوید، هوای داخل آن سرد است که نسبت به هوای بیرونی قابل مقایسه نیست.

صبح روز بعد به سمت آران و بیدگل در حوالی کاشان و کاروانسرای مرنجاب رفتیم و بعد از استراحتی کوتاه به کویر و قله شنی در نزدیکی مرنجاب حرکت کردیم. لازم به ذکر است نواحی شمال و شرق کاشان را دشت کویر احاطه کرده که در نوع خود یکی از کویرهای زیبای ایران است. با رسیدن به آن جا وقتی از ماشین پیاده شدیم فکر کردم وارد کوره‌ای از آتش شده‌ام و بر اثر تابش خورشید، هوا گرم و خشک بود. اتوبوس ما ناگهان در شن‌ها فرو رفت و تمامی تلاش‌ها برای بیرون کشیدن آن از درون شن‌ها بدون نتیجه ماند. در آن هنگام که عده‌ای در تلاش برای بیرون آوردن اتوبوس بودند، تعدادی از همراهان با اشتیاق به سوی فتح قله شنی به